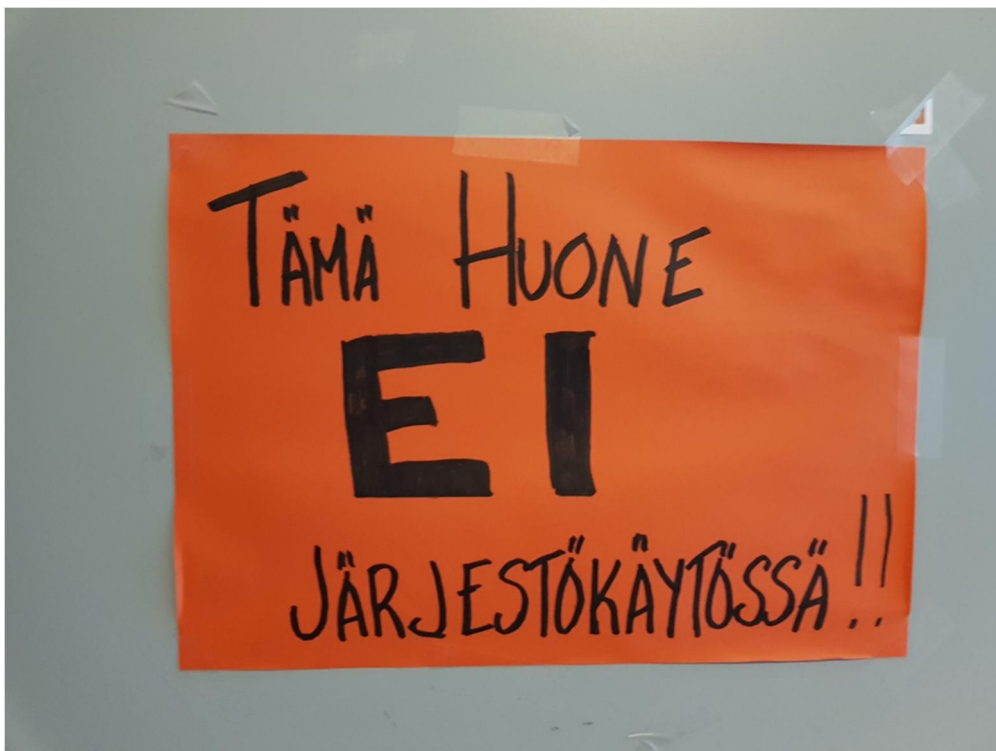

Kaupungin tilojen asukaskäytön periaatteet kasvatuksen ja koulutuksen sekä kulttuurin ja vapaa-ajan toimialoilla

Työryhmän loppuraportti

LOPPURAPORTTI

Kaupungin tilojen asukaskäytön periaatteet kasvatuksen ja koulutuksen sekä kulttuurin ja vapaa-ajan toimialoilla

Asettamispäätös

Työryhmä asetettiin 19.4.2017 kaupunginjohtajan päätöksellä:

”Kaupunginjohtaja päätti johtajistokäsittelyssä asettaa kaupungin tilojen asukaskäytön periaatteita valmistelevan työryhmän.

Työryhmän jäseniksi nimettiin seuraavat henkilöt:

Nikula Stuba, kulttuurijohtaja, kulttuurikeskus, puheenjohtaja

Kairimo Katri, osastopäällikkö, nuorisoasiainkeskus

Norris Laura, kirjastonjohtaja, kaupunginkirjasto

Kemppi Mauno, tilapalvelupäällikkö, opetusvirasto

Tervonen Taina, aluepäällikkö, opetusvirasto

Hilden Sari, kiinteistöpäällikkö, kiinteistövirasto

Reunanen Titta, asukasyhteistyöpäällikkö, kaupunginkanslia

Vastamäki Ville, kehittämisinsinööri, kaupunginkanslia

Ville Vastamäki toimii samalla työryhmän sihteerinä.

Työryhmän tulee laatia asukaskäytön periaatteet kulttuurin ja vapaa-ajan toimialan sekä kasvatuksen ja koulutuksen toimialan tiloille lukuun ottamatta liikuntatiloja ja varhaiskasvatuksen tiloja.

Työryhmän tulee määritellä maksullisen ja maksuttoman käytön peruseriaatteet, kulunvalvonnan periaatteet sekä tietojärjestelmätarpeet.

Työryhmän tulee keskittyä erityisesti maksuttoman käytön periaatteisiin sekä omavalvonnan toteuttamisen mahdollisuuksiin. Tavoitteena tulee olla, että kyseisillä toimialoilla on mahdollisimman selkeät ja yhtenäiset linjaukset asukkaiden tilankäytöstä.

Valmistelutyön aikana tulee perehtyä jo tehtyihin selvityksiin ja kuulla asiantuntijoita tietohallinnosta, turvallisuus- ja valmiusyksiköstä, talous- ja suunnittelupalveluista sekä mahdollisesti muita tarpeelliseksi katsomiaan asiantuntijoita sekä kuulla käyttäjien ja tiloja hallinnoivien palvelujen edustajien tarpeita.

Työryhmän tulee laatia esityksensä siten, että linjaukset voidaan ottaa huomioon vuoden 2018 talousarvion päätöksenteon yhteydessä.”

LOPPURAPORTTI

Tämän raportin yhteys kaupunkistrategiaan 2017-21

Kaupunkistrategian mukaisesti Helsingin tavoitteena on olla maailman toimivin kaupunki. Kaupunkistrategiassa todetaan, että Helsinki on asukas- käyttäjälähtöinen kaupunki, joka luo maailmanluokan mahdollisuuksia itsensä toteuttamiselle ja hauskalle elämälle yhdistäen ne turvallisiin, luotettaviin ja toimiviin puitteisiin. Kaupunki mieltää kaikessa toiminnassaan olevansa perusluonteeltaan palvelutehtävissä. Helsingin tavoitteena on myös olla maailman parhaiten digitalisaatiota hyödyntävä kaupunki maailmassa.

Kaupunkistrategiassa todetaan, että päätöksentekomalleja ja palveluprosesseja tehostetaan ja byrokratiaa kevennetään. Helsingin toimintamalli perustuu mahdollisimman suureen avoimuuteen ja läpinäkyvyyteen. Helsinki vahvistaa asemaansa osallisuuden ja avoimuuden kansainvälisenä edelläkävijänä.

Kaupunkistrategiassa todetaan, että tasavertaisten mahdollisuuksien luomiseksi kaupunki varmistaa, että sen tiloja on helppoa ja turvallista käyttää koulutus-, kansalais- ja kulttuuritoimintaan. Julkisten alueiden ja tyhjiä tilojen tilapäistä käyttöä kulttuuri- ja kansalaistoimintaan helpotetaan ja kaupunki pyrkii edistämään myös vajaakäytössä olevien muiden kuin kaupungin omistuksessa olevien tilojen käyttöä.

Kaupunkistrategiassa todetaan, että kaupunki laatii kiinteistöstrategian, jonka tavoitteena on muun muassa tilatehokkuuden edistäminen ja tyhjiksi jääneiden arvorakennusten parempi hyödyntäminen. Kaupunkistrategiassa todetaan, että Helsinki tukee asukkaiden ja yhteisöjen alueellista oma-aloitteellisuutta ja yhteistoimintaa.

Kaupunkistrategian mukaisesti kaupungin investointeja ohjaa oikea-aikaisuus ja vaikuttavuus. Kaupungin palvelutilojen korjausinvestointien tasoa nostetaan tulevan kiinteistöstrategian mukaisesti tehokkaan tilaverkon käyttökelpoisuuden varmistamiseksi.

Työryhmä katsoo, että tässä raportissa esitellyt kaupungin tilojen asukaskäytön periaatteet ja muut tilojen asukaskäyttöön liittyvät linjaukset noudattavat kaupunkistrategiaa ja vastaavat osaltaan kaupunkistrategiassa asetettuihin tavoitteisiin.

Lähtökohta

Helsingin kaupungin arvot ovat asukaslähtöisyys, ekologisuus, oikeudenmukaisuus ja yhdenvertaisuus, taloudellisuus, turvallisuus, osallisuus ja osallistuminen ja yrittäjämystisyys. Näiden arvojen mukaisesti on välttämätöntä, että kaupungin omistamien tilojen asukaskäyttö on mahdollistettu selkeästi, avoimesti ja niin laajasti kuin se on mahdollista. Tiloissa tapahtuvan toiminnan tulee olla kaupungin arvojen mukaista.

Kaikki kaupungin tilat on rakennettu ja varusteltu johonkin tarpeeseen. Tuon tarpeen täyttäminen on aina etusijalla, kun tilojen käyttöä tai käyttäjiä priorisoidaan. Tässä käsitelty käyttö on alisteista pääkäytölle. Tilojen käyttötarkoitukset on määritelty kaavamääräyksiin sekä rakennusluvuissa. Asukaskäyttö ei voi olla ristiriidassa näiden ehtojen kanssa.

Työryhmä katsoi, että asukaskäyttö on synonyymi kuntalaiskäytölle, joka terminä kattaa selvemmin kaikki kuntalain mukaiset kunnan jäsenet, eli myös kuntaan rekisteröityneet yhteisöt ja yritykset.

Kaupungin 2,5 miljoonan neliömetrin tilaomaisuudessa vajaakäytöllä olevat tilat voidaan nähdä myös kustannuksena.

LOPPURAPORTTI

Periaatteet

Tilojen käyttö on maksutonta, mikäli kyseessä on pääasiassa helsinkiläisten avoimeen osallistumiseen perustuva järjestö- tai kansalaistoiminta. Toiminnalla on aina kasvatus-, koulutus-, nuoriso-, liikunta- tai kulttuuripoliittista merkitystä. Toiminnan tulee lisätä alueen osallistumismahdollisuuksia, yhteisöllisyyttä, viihtyisyyttä tai vetovoimaisuutta.

Maksutonta käyttöä on kaupungin oma toiminta, koulujen aamu- ja iltapäivätoiminta sekä luokkatoimikuntien, vanhempainyhdistysten ja vastaavien toiminta, yleishyödyllinen järjestö- ja kansalaistoiminta kaupunkikulttuurinen aktiivisuus, aktivismi, omaehtoinen järjestäytymätön harrastustoiminta ja taiteen perusopetuksen ryhmäopetus.

Toiminta katsotaan maksuttomaksi vaikka siihen liittyisi nimellinen omakustannustaustainen materiaali- tai muu maksu. Toiminnan satunnaisuus tai säännöllisyys ei vaikuta maksuttomuuden määrittelyyn.

Maksullista käyttöä on toiminta, johon liittyy yritystoimintaa tai kilpailun vääristymisen mahdollisuus. Maksullisuuden piiriin lukeutuu myös toiminta, joka on suunnattu pääasiassa muille kuin helsinkiläisille. Uskonnollinen toiminta katsotaan maksulliseksi, mikäli samassa tilaisuudessa ei ole avoimeen kutsuun pohjautuen edustettuna useampia uskonnollisia vakaumuksia tai jos toiminnan päätarkoitus on uskonnon opettaminen. Samoin pääasiassa uskonnon harjoittamiseen liittyvä toiminta kuuluu maksullisen käytön piiriin. Muu kuin nuorison yhteiskunnalliseen aktiivisuuteen liittyvä poliittinen toiminta kuuluu maksullisen käytön piiriin, jollei kyseessä ole tilaisuus, johon on kutsuttu useampia poliittisia puolueita tai katsantokantoja. Taiteen perusopetuksen yksilöopetus kuuluu maksullisen toiminnan piiriin.

Maksullisesta tilojen käytöstä peritään toimialalautakuntien määrittelemät maksut.

Vakiovuorot ja satunnainen käyttö

Työryhmän kokemuksen mukaan osa tilojen käytöstä perustuu vakiovuorojen tarpeeseen ja osa yksittäisten tilavarausten tarpeeseen. Tämän tarpeen jakautumisessa on suuria tila- ja tilatyyppikohtaisia eroja. On tärkeää mahdollistaa molemmat tarpeet. Tätä helpottaa se, että kokemusten mukaan yksittäisiä vuoroja varataan yleensä vain viikkoja etukäteen, kun vakiovuoroille tarvitaan vahvistus usein 6 kk ennen kauden alkua.

On tarkoituksenmukaista jäsentää tilavarausten vuosikello siten, että syksyn vakiovuorot on varattavissa huhtikuussa, jolloin niistä tehdään päätökset toukokuun aikana. Kevätkauden varaukset tehdään syyskuussa, jolloin päätökset tehdään lokakuussa. Monissa tiloissa on myös aktiivinen kesäkausi. Sen varaus- ja vahvistusrytmi toimii parhaiten tammi-helmikuu.

Joissakin tapauksissa käyttäjälle on tehtävä varauksia tai annettava pitäviä lupauksia tilojen käytöstä koko lukuvuoden ajaksi.

Kun päätökset vakiovuoroista on tehty, vapautetaan tulevan kauden loput ajat yksittäisten varausten tekemiseen. Vakiovuorojen harkinnasta ja sovittelusta vastaa toimiala delegoimalla päätöksenteon toimintansa kannalta perustellulle tasolle. Vakiovuorojen maksuttomuuteen ja maksullisuuteen tulee käyttää samoja periaatteita kuin satunnaiskäytön maksuttomuuteen.

LOPPURAPORTTI

Harkinta toimialoilla ja tilakohtaisesti

Kukin toimiala päättää palveluun liitettävistä tiloista ja niiden liittämisjärjestyksestä, tiloihin liittyvistä ohjeista, hinnastoista ja peruutusehdoista. Ohjeet syötetään ja liitetään varauksia hallinnoivaan tietojärjestelmään, mutta niillä ei ole vaikutusta periaatteiden noudattamiseen. Ohjeet tulee laatia maksuttoman kansalaiskäytön periaatteet huomioiden.

Kattavan ja aikaa kestävän maksuttoman ja maksullisen käytön rajauksen tekeminen on mahdotonta, joten tila- ja tapauskohtaista harkintaa joudutaan tekemään. Tämän takia tulee hyväksyä tilanne, jossa tilaa hallinnoivan toimialan viranhaltijat käyttävät tehtäviinsä kuuluvaa harkintavaltaa sekä päättäessään maksuttoman ja maksullisen käytön rajanvedosta että eri käyttäjien priorisoinnista. Harkintaan vaikuttaa alueellisten erityispiirteiden, saatujen kokemusten ja tilan kiinnostavuuden lisäksi myös se, onko tila osa avointa suurempaa tilaa vai suljettu ja muista tiloista erillään. Maksujen kohtuullistamisen avoimuuden ja oikeudenmukaisuuden vuoksi sitä päätösvaltaa voidaan delegoida vain viranhaltijoille.

Varaukset käsittelevän tietojärjestelmän osaksi tulee rakentaa tilojen käytön seurantajärjestelmä. Siinä seurataan maksuttoman käytön yhdenmukaisuuden ja asiakastyytyväisyyden lisäksi tilojen käyttö- ja täyttöasteita, viikko- ja vuosikellojen katveja sekä peruutusten määrää. Käyttäjien palautteen keräämiseen tulee kehittää sähköinen palautekysely, jonka varaustietojärjestelmä automaattisesti lähettää. Tämän lisäksi yleisen palautteen keräämiseen toimii palaute.hel.fi-järjestelmä.

Tavoitteen omistajuus ja ohjaus

Avoimuuden ja luottamuksen periaatteen kehittämiseksi sekä käytön kehittämisen ja sen seurannan ankkuroimiseksi tulee näillä periaatteilla ja siihen liittyvällä palvelulla olla johtaja ja omistaja. Nykytilanteen analyysissa keskeiset ongelmat ovat virastojen erilaiset sisäiset ja väliset käytännöt, tietojärjestelmät, tilan käytöstä syntyvät kustannukset, tehtyjen pilottihankkeiden lyhytjänteisyys ja viestintä käytön mahdollisuudesta. Toimialamalli korjaa virastorakenteen, mutta muita pullonkauloja yhdistää se, etteivät ne kehity, ellei niitä kehitetä koordinoitusti, tavoitteellisesti ja pitkäjänteisesti. Omistajuus voi olla KUVA-, KASKO- tai KYMP-toimialalla. Työryhmän näkemys on, että luontevin omistaja tavoitteiden edistämiseksi ja periaatteiden jalostamiselle olisi kulttuurin ja vapaa-ajan toimialan kulttuurijohtaja.

Käytön lisääntymistä, sähköisen palvelun kehittämistä, tilojen varustamista ja viestintää on tarkoituksenmukaista koordinoita ohjausryhmässä, johon kuuluvat edustajat ainakin KASKO-, KUVA- ja KYMP-toimialoilta sekä kaupunginkanslian osallisuus- ja neuvonta -yksiköstä ja KUVA-toimialan ICT-palvelusta. Jotta tilojen käyttöä kehitetään käsi kädessä osallisuustyön kanssa, on tarkoituksenmukaista, että osallisuustyön johtoryhmän ja palvelun ohjausryhmän välillä on kiinteä suhde.

Koska varaustoiminta on tarkoituksenmukaista rakentaa yhden tietojärjestelmän ympärille, on luonnollista, että palvelun tavoitteiden omistajuus ja tietojärjestelmän omistajuus ovat joko samassa paikassa tai ainakin lähellä toisiaan.

LOPPURAPORTTI

Omavalvontaisen käytön suhde muuhun kansalaiskäyttöön

Helsinki on pyrkinyt lisäämään ns. omatoimikäyttöä, jossa asiakkaat voivat käyttää tiloja myös pääkäytön toiminta-aikojen ulkopuolella. Työryhmä ei näe ristiriitaa maksuttoman tai maksullisen asukaskäytön ja omavalvontaisen käytön välillä. Molempia voidaan lisätä ja kehittää yhtä aikaa, kunhan koordinointi periaatteiden, seurannan, viestinnän ja tietojärjestelmien tasolla on sujuvaa. Tavoitteena tulisi olla, että omavalvontaisen ja kansalaiskäytön periaatteet, seuranta ja tietojärjestelmät ovat samoja.

Omavalvontaisen käytön lisäämisestä on jo kokemuksia. Työryhmä katsoo, että omavalvonnan periaatteita tulisi lisätä siellä, missä se on mahdollista.

Käytettävät tietojärjestelmät

Helsingin kaupungilla on 18.4.2016 tehdyn laskennan mukaan 936 käytössä olevaa tietojärjestelmää. Yksi näistä on varaamo.hel.fi-palvelu. Varaamo on Helsingin kaupungin ylläpitämä käyttöliittymä, jonka kautta voi varata kaupungin julkisia tiloja sekä työpisteitä yksityiseen käyttöön. Työryhmän selvitysten mukaan varaamossa on parhaat edellytykset toimia palvelun keskiönä.

Varaamo on kehitetty toimimaan yhteydessä avoimeen resurssinvarausrajapinta Respaan, joka tarjoaa kaupungin Resurssiyttimeen tallennettuja tietoja. Resurssiyttimeen tallennetaan kaupungin tiloihin liittyvää metadataa, kuten sijainti- ja varaustietoja sekä lisätietoja, kuten tietoa tilaan kuuluvista varusteista. Resurssiyttimeen kehityksessä on tavoite mahdollistaa tilaan liittyvien palveluiden (catering, kalusteet jne.) tarjoaminen kaupallisille kumppaneille. Varaamossa on kehittyneet rajapinnat toimitilarekisteriin ja palvelukarttaan. Järjestelmä on luotu kirjaston vastuulla ja yhteistyössä tilahankkeiden kaupunkitasoisen kehittämisen sekä pilottihankkeiden kanssa.

Palvelua voidaan laajentaa ja kehittää sisältämään mm. palautekyselyautomaatti, verkko- ja luottokorttimaksutoiminto, karttapohjaisia sovelluksia, älylukituksen ominaisuuksia sekä tiloja, joiden omistaja ei ole Helsingin kaupunki itse. Varaamon kehittäminen on yhteydessä tulevan Helsinki Appin kehittämistyöhön. Varaamo on KUVA-toimialan ICT-kokonaisarkkitehtuurin prioriteettihaanke. Varaamon tämän hetken selkein puute on se, ettei sillä ole rajapintaa opetuksen tilanhallintajärjestelmä timmi:in, työväenopiston tilahallintajärjestelmä kursoriin eikä kulttuuripalveluiden käytössä olevaan Elis-tuotannonohjausjärjestelmään. Varaamo-palvelun kehittämistiimin mukaan näiden rajapintojen tekeminen on saatujen tietojen mukaan mahdollista ja timmin osalta nopeastikin.

Tilojen käyttöön liittyvien varausvahvistusten ja sopimusten tekeminen on tarkoituksenmukaista keskittää varaamo-palveluun. Siellä käyttäjä tekee varauksen, jonka osana saa yleiset ja tilakohtaiset ohjeet ja vastuunjakotaulukon. Tässä yhteydessä kirjautuvat myös seuraamukset mahdollisesta peruutuksesta. Varaustoiminnan jouheuden kannalta on järkevää selvittää kuinka keveällä hallinnollisella prosessilla varaus voidaan tehdä. Lähtökohtana tulee olla se, että ainakin yksittäisvarausten tapauksessa varauksen vahvistaminen verkkopalvelussa riittää eikä sopimusta tarvitse erikseen tehdä.

Työryhmä esittää, että prosessin määrittelevät KASKO- ja KUVA-toimialojen hallintojuridiikan asiantuntijat tavoitteenaan keveys, nopeus ja joustavuus.

Kunnan palveluiden tulee olla kaikkien käytettävissä. Tilojen asukaskäyttö on arvokas palvelu myös ihmisille ja ryhmille, jotka eivät toimi sähköisissä palveluissa. Selkeyden vuoksi työryhmä

LOPPURAPORTTI

katsoo, että koko palvelun tulee silti toimia vain sähköisesti. Toimialojen henkilökunta tulee kouluttaa tekemään sähköiset varaukset niiden ihmisten ja ryhmien puolesta, jotka muuten jäisivät palvelun ulkopuolelle.

Varausmaksu

Tilojenvarausjärjestelmiin tehdään kokemusten mukaan jonkin verran sellaisia varauksia, joita ei peruta, vaikka tilaa ei käytetä. Ilmiötä ei voida kokonaan poistaa, mutta tällaisia varauksia tulee tilastoida ja pyrkiä keskusteluihin vähentämään hukkakäyttöä.

Liikuntapalveluissa asia on ratkaistu siten, ettei kokonaan maksuttomia vuoroja ole lainkaan. Työryhmä katsoo, että maksuttomuus on niin arvokas periaate, ettei nimellisten vuokrien periminen ole järkevää. Toisaalta varauksen panttimaksujen palauttaminen on hallinnollisesti niin monimutkainen prosessi, ettei sellainenkaan käytäntö ole kokonaistaloudellisesti perusteltavissa.

Tilojen peruutusehdoissa voidaan mainita käyttämättömän varauksen sakkomaksusta.

Noudatettava lainsäädäntö

Tiloja käyttäessä tulee noudattaa hyviä tapoja sekä Suomen lakeja. Tiloissa ei saa järjestää kokoontumislaisissa (1247/1999) tarkoitettuja yleisiä kokouksia (mielenosoitus) eikä yleisötilaisuuksia, jotka täyttävät pelastuslain 16§:n määritelmän. Pykälän mukaan pelastussuunnitelma on laadittava yleisötilaisuuteen tai tapahtumaan, jossa:

- 1) arvioidaan olevan läsnä samanaikaisesti vähintään 200 henkilöä
- 2) käytetään avotulta, ilotulitteita tai muita pyroteknisiä tuotteita taikka erikoistehosteina palo- ja räjähdysvaarallisia kemikaaleja
- 3) tapahtumapaikan poistumisjärjestelyt poikkeavat tavanomaisesta
- 4) tapahtuman luonne aiheuttaa erityistä vaaraa ihmisille.

Tiloissa tulee noudattaa järjestyslakia (612/2003). Tilojen käyttäjien tulee hyväksyä se, että tekninen valvonta muodostaa henkilötietolaisissa (523/1999) määritellyn henkilörekisterin.

Luottamus, valvonta ja korvausvelvollisuus

Tilojen asukaskäyttö pohjautuu luottamuksen ja valvonnan tasapainoon, jossa kumpikin mitoitetaan realistiselle tasolle. Kokemukset luottamusperiaatteen käytöstä ovat pääosin myönteisiä. Toisaalta tekninen valvonta on kehittynyt sellaiseksi, että hyvällä suunnittelulla ja maltillisilla kustannuksilla päästään tilanteeseen, jossa käyttäjät voidaan tunnistaa etu- ja jälkikäteen. Tilan käytön esteenä on nykyisissä käytännöissä vain aiemman maksullisen käyttökerran maksamaton lasku. Työryhmä katsoo, että vastaisuudessakin on tärkeää pitää käyttäjiä rajaavat syyt mahdollisimman vähäisinä.

LOPPURAPORTTI

Tilojen maksuttoman käytön periaatteet on laadittu täysi-ikäisille helsinkiläisille. Kuten muissakin kunnallisissa palveluissa, yli 15-vuotiaat voivat tehdä sitoumuksia, jotka katsotaan tavanomaisiksi ja merkitykseltään vähäisiksi. Työryhmä katsoo, että riittää kun käyttäjä varausta tehdessään vakuuttaa täyttävänsä ehdot samalla, kun vakuuttaa käytön olevan tilojen käyttötarkoituksen ja käyttöä koskevien lakien mukaista. Koska kullakin tilalla on pääkäytön kautta vastaavat haltijansa, tulee väärinkäytökset selville nopeasti ja kattavasti.

Koulujen liikuntatilojen hallinta siirtyi liikunnan palvelukokonaisuudelle 1.6.2017. Tämän siirron yhteydessä on laskettu ja kartoitettu fyysisen vahtimestaripalvelun tarve ja kustannus. Työryhmä toteaa, että liikuntasalien käytön vuoksi tiloissa toimiva vahtimestari kykenee valvomaan myös muiden koulutilojen käyttöä. Työryhmä esittää lisäksi selvitettäväksi kiertävien vartijoiden ja/tai vahtimestarien käyttöä. Tällöin piirivartiointin tapaan vartija (tai järjestyksenvalvoja tai vahtimestari) tekee kierroksia tiloissa 2-6 tunnin välein, joiden väleillä on puhelimitse tavoitettavissa. Vartiointipalveluita suunniteltaessa tulee huomioida, että säästöä voi syntyä myös siitä, jos palveluntarjoajalla on muita kohteita suunnittelukohteen välittömässä läheisyydessä.

Työryhmä toteaa, että väärinkäytöksistä johtuvat mahdolliset korvausvelvollisuudet käsitellään kaupungin päätösten ja ohjeiden mukaisesti ja korvausvastuun suuruuden määrittelee tilaa hallinnoiva toimiala.

Palvelun kehittäminen ja käytön lisääminen

Palvelua tulee kehittää vaiheittain lisäämällä siihen jatkuvasti uusia tiloja ja palveluita. Ratkaistessaan ongelmaa aiemmin, Helsinki on perustanut pilottihankkeita ja tehnyt kartoituksia ja tietojärjestelmien osasia. Tämä etenemistapa ei ole osoittautunut hedelmälliseksi. Palvelu tulee ankkuroida yhteen tietojärjestelmään, siitä tulee viestiä kaupunkitasoisesti ja sitä tulee kehittää systemaattisesti.

Työryhmä katsoo, että palvelun laajuuden tavoite tulee olla se, että kaikki soveltuvat tilat on liitetty palveluun strategiakauden aikana.

Sitä mukaa, kun tiloja peruskorjataan tai rakennetaan mahdollistamaan asukas- ja omavalvontaista käyttöä, niitä lisätään palveluun. Samaan aikaan palvelun toiminnallisuutta kehitetään lisäämällä siihen karttaominaisuuksia, verkko- ja luottokorttimaksamisen toimintoja, tilojen yksityiskohtaisempaa resurssitietoa, älylukituksen ominaisuuksia jne. Palvelua kehitetään koordinoitusti muiden kaupungin sähköisen palveluiden, kun toimitilarekisteri ja palvelukartta kanssa.

Työryhmän työ koskee KUVA- ja KASKO-toimialoja ja sen asetuspäätöksessä varhaiskasvatuksen tilat rajattiin tarkastelun ulkopuolelle. Työryhmä on työskennellessään tullut siihen näkemykseen, että varhaiskasvatuksen tilojen liittäminen palvelun piiriin on sekä perusteltua että mahdollista. Useissa varhaiskasvatuksen tilassa on jo paljon kansalaiskäyttöä. Tiheä tilaverkko ja erikoistuneet tilat mahdollistavat paljon sellaista käyttöä, jota näillä periaatteilla pyritään lisäämään.

Työryhmätyöskentelyn ulkopuolelle on rajattu liikunnan alueiden ja tilojen käytön arviointi. Työryhmä pitää tärkeänä, että nekin resurssit kartoitetaan ja mahdollisuuksien mukaan liitetään palveluun. Suorituspaikoilla on seuravarausten ulkopuolista aikaa, jonka käytön mahdollisuus olisi monelle arvokasta. Käytön lisääntyminen on liikunnan tavoitteiden mukaista. Liikunnan palvelukokonaisuuden käytössä on yksittäisiä tiloja, joiden käyttöasteita ei selvitetty työryhmätyön puitteissa. Tilojen etu on, että ne sijaitsevat paikoissa, joissa ei ole muita

LOPPURAPORTTI

kaupungin tiloja ja niitä ovat tottuneet käyttämään kuntalaiset, joita ei välttämättä tavoiteta nyt tarkasteltavana olevien tilojen viestinnän kautta.

Työryhmä katsoo, että tässä raportissa kirjatut periaatteet ja hahmotellut toimintamallit sopivat hyvin myös joidenkin kaupungin omistamien yhtiöiden ja säätiöiden periaatteiksi ja toimintamalleiksi. Esimerkiksi Helsingin kaupungin vuokra-asuntoyhtiöillä on runsaasti asukastiloja, joiden käytön aktivointi ja monipuolistaminen olisi koko Helsingin etu. Päätöksenteko palveluun liittymisestä tapahtuu yhtiöissä ja säätiöissä.

Viestintä

Viestintä varaamo-palvelun olemassaolosta kuuluu tietojärjestelmän omistavan KUVA-toimialan vastuulle. Asukaskäytön mahdollisuus ja se lisäämisen tavoite ovat osa osallisuusmallia, jonka viestintä on tarkoituksenmukaista keskittää kaupunginkanslian tietotekniikka- ja viestintäosastolle. Tilojen kansalaiskäytön ja käytön piirissä olevien tilojen lisääntymisen viestintä päättäjille tehdään osallisuusmallin toteutumisen seurannan yhteydessä. Toimialojen viestintäpalveluiden vastuulla on tila-, alue- ja palvelukohtaisen tiedon tuottaminen ja jakeleminen.

Tärkeä osa viestintää on tietojärjestelmän informatiivisuus ja käyttäjän ohjautuvuus.

Kukin tiloja varannut toimija vastaa oman toimintansa viestinnästä. Toimialojen viestintäpalvelut tukevat toimijoiden omaa viestintää vain erikoistapauksissa. Osana tilojen käyttöohjeita tulee kirjata miten kaupungin mahdollistava rooli ilmaistaan viestinnässä. Toimijan viestintä, josta voi saada käsityksen, että kaupunki on toiminnan yhteistuottaja, ei ole sallittua.

Käytön edellytykset tilojen hankesuunnitelmissa

Asukas- ja omavalvontaisen käytön mahdollistavia tiloja syntyy lisää vain, jos niitä tehdään lisää. Usein tämä tarkoittaa tilan suunnitteluvaiheessa tehtäviä periaatteellisia ratkaisuja. Ne voivat liittyä yhtä hyvin lukitukseen kuin ovien paikkoihin tai tilan varusteluun. Työryhmä pitää kriittisenä, että asukas- ja omavalvontaisen käytön tarpeet tilasuunnittelulle liitetään osaksi kaupungin käytössä olevia tarve- ja hankesuunnitteludokumenttien pohjia sekä uudis- että korjausrakennushankkeissa. Tämä varmistaa sen, ettei asia unohdu vaan tulee osaksi suunnitteluprosessia siinä, missä väistötilojen tai väestönsuojelun tarpeet.

Merkittävä osa palvelun aiheuttamasta työkuormasta syntyy avainhallinnasta. Työryhmä näkee, että älylukituksen kehittyminen ratkaisee tätä kuormitusta vain, jos se suunnitellaan keskenään keskustelevien rajapintojen varaan. Näin lukituksen toiminnallisuus ei ole riippuvainen laitevalmistajasta ja tietojärjestelmään voidaan tehdä vain yksi lukitusta käsittelevä moduuli. Tätä kokonaisuutta on kattavasti selvitetty lukituksen avoimen rajapinnan pilottihankkeissa.

Kustannukset ja niiden korvaaminen – tilojen käyttö ja Varaamo-palvelut

Tilojen aktiivinen käyttö synnyttää kustannuksia. Näitä ovat mm. siivous ja kulunvalvonta. Nämä kustannukset on pystyttävä arvioimaan ennen kuin tiloja avataan asukaskäyttöön. Sen sijaan,

LOPPURAPORTTI

että tilaa hallinnoivan palvelun esimies joutuu lisääntyneen käytön seurauksena ongelmiin kustannusten kanssa, tulee pyrkiä siihen, että runsaasta käytöstä palkitaan. Käyttöä laajennettaessa tulee vuosittain budjettikierron osana arvioida onko lisääntyvä käyttö lisääntyvien kustannusten arvoinen asia. On kestävämpää, jos käytön lisääntymistä edellytettäisiin ilman lisäresursointia.

Kaikessa käytössä lähdetään siitä, että käyttäjät toimivat omatoimisen vastuullisesti ja jättävät tilat vastaanottamaansa kuntoon. Työryhmä katsoo, että siivouksen suunnittelullakin voidaan pienentää syntyvää lisäkustannusta. Ajustamalla siivous pääkäytön alkamisen ajankohtaan tilan oma käyttö tapahtuu silloin, kun tilat ovat parhaassa kunnossa. Lisääntynyt tilojen käyttö on jo nyt joissain paikoissa johtanut siihen, että tilan henkilökunta huolehtii jossain määrin myös tilan siisteydestä. Työryhmä katsoo, että tämä on normaalia työntekijän joustavuutta.

Nettobudjetoidulla kulttuurin ja vapaa-ajan toimialalla kustannuksia voidaan olettaa katettavan lisääntyvällä maksullisella käytöllä. Maksullista käyttöä syntyy, kun tilojen olemassa olosta viestitään aiempaa laajemmin ja jokin osa nykyisestä käytöstä siirtyy maksuttomalta puolelta maksujen piiriin. Bruttobudjetoidulla kasvatuksen ja koulutuksen toimialalla näin suoraa yhteyttä ei voida nähdä. Nettobudjetoinninkin puolella on tärkeää pitää seuranta tarpeeksi alatasolla, jotta palkkio tulee taholle, joka on tehnyt työnkin.

Aiemmissa pilottihankkeissa on käytetty mallia, jossa kustannusten erittelyn vaikeuden vuoksi käyttöä lisänneille kouluille on annettu vuosittain portaittain kasvava korkeintaan 1000 euron bonus. Tämä malli voi olla riittävä jatkossakin.

Työryhmän tehtävänä oli kartoittaa vuoden 2018 talousarviosuunnittelua varten syntyviä kustannuksia. Tilojen käytön lisääntymistä odotetaan vuodelle 2018, joten tieto kasvusta saadaan vuoden 2019 puolella, jolloin mahdolliset palkkiotkin tulevat maksuun. Näin ollen vuoden 2018 talousarviovalmistelun kannalta olennaisia ovat vain tietojärjestelmän kehittämisen kustannukset. Nämä syntyvät vain KUVA-toimialalle.

Varaamo-palvelu toimii n. 10 000 euroa / vuosi panostuksella ja vaatii n. 25 % henkilötyövuoden työpanoksen. ICT-palvelun näkemys on, että alkuvaiheen kehitystyöhön olisi varattava vuodelle 2018 75 -100 000 euroa, jonka jälkeen vuotuiseksi kehitysbudjetiksi riittää 10 - 20 000 euroa.

Kustannukset ja niiden korvaaminen – tilojen peruskorjaaminen ja uudisrakentaminen

Työryhmä näkee palvelun laajentamisen keskeiseksi pullonkaulaksi tilojen teknisen varustelun. Lukituksen kehittäminen, lisäsäilytystilat ja omatoimista käyttöä helpottavat kulunvalvontaratkaisut maksavat. Kaupungin sisäisten vuokrien määräytymisperiaatteiden mukaisesti tiloihin tehtävät investoinnit lähes järjestäen korottavat tilojen vuokria. Näin ollen toimialojen halukkuus investoida tiloihin tavalla, joka nostaa vuokria, ei kehitä tilaa perustoiminnan näkökulmasta ja kasvattaa tilan siivouskustannuksia jäänee vähäiseksi.

Työryhmä katsoo, että paras tapa kehittää tiloja olisi luoda kaupungin investointisuunnitelmaan vuotuinen vuokravaikutuksen koontihanke lukituksen, kulunvalvonnan, tilaosastoinnin ja säilytystilojen kehittämiseen. Asukaskäyttöä mahdollistavia muutoksia on tehty mm. Vallilan kirjastossa, Laakavuoren koulussa, ja Kalasataman koulussa. Erillisinä tehtyjen projektien kustannuseuranta on helppoa. Kokemusten perusteella voi todeta, että jo 2 miljoonan euron vuotuinen kehittämisen koontihanke tuottaisi vuosittain kymmeniä uusia käytettäviä tiloja. Rahoituksen ratkaisemisen lisäksi tulee resursoida työ riittäväällä henkilöstöllä. Kun tilojen

LOPPURAPORTTI

asukaskäyttö suunnitellaan osana uudisrakennushankkeen muuta suunnitteluprosessia, voidaan monessa tapauksessa todeta, ettei se nosta hankkeen kustannuksia.

Työryhmä toteaa, että korjausten vuokraikutteisuus ja mahdollinen koontihanke olisi luontevinta päättää Helsingin kiinteistöstrategian päättämisen osana.

Mahdolliset tilojen hallinnonsiirrot

Tätä raporttia kirjoitettaessa ei ole näköpiirissä tilanteita, joissa merkittävä määrä tiloja siirtyisi toimialalta tai toimialan sisällä palvelulta tai palvelukokonaisuudelta toiselle. Tällaisen tilanteen varalta on kuitenkin tarpeellista todeta, että hallinnonsiirtoihin liittyy merkittävä määrä sekä kertakustannuksia että juoksevien kulujen kysymyksiä. Lukituksen, kulunvalvonnan, tilojen käyttökustannusten, lisäsäilytystilojen perehdytyksen ja palvelusopimusten muutosten kustannusvaikutukset tulee listata ja mielellään myös arvioida jo siirtoprosessien ensivaiheessa.

Palveluiden kehittämisen kustannukset

Koska tilojen asukaskäytön lisääminen on merkittävä prioriteetti, on työryhmän mielestä tutkittava, tulisiko sen lisäämisestä tehdä KUVA- ja KASKO-toimialojen yhteinen tulospalkkiomittari vuodelle 2018.

Periaatteiden vieminen päätöksentekoon

Tämä raportti luovutetaan kansliapäällikölle. Työryhmä katsoo, että olisi tärkeää käsitellä periaatteita KUVAn ja KASKOn toimialalautakunnissa ennen sen käsittelyä kaupunginhallituksessa. Kaupunginhallituksen tehtäväksi jää yhdistää mahdollisesti eriävät näkemykset ja toimia periaatteiden lopullisena vahvistajana.

Ohjeet, hinnastot ja periaatteet ja niihin liittyvät päätökset, jotka nämä periaatteet korvaavat

Tilojen käyttöön liittyy nykyisellään paljon ohjeita ja päätöksiä, joista nämä periaatteet korvaavat osan. Toimialojen tehtävä on lautakuntakäsittelyjen jälkeen huolehtia siitä, että vanhoihin dokumentteihin tehdään tarvittavat korjaukset ja asiasta tiedotetaan henkilöstöä.

LOPPURAPORTTI

Aiempiä työryhmiä ja hankkeita

Tilanvaraustyöryhmä (Kanslia, Opev, SoTe, Kir, Kulke, NK), 2012

Yhdessä haus Kempaa Helsinkiä (NK), 2015

Koulutilat käyttöön (Opev, Liv, Kanslia), 2016

Urbaanit yhteistilat (6Aika-hanke), 2016

Asukas- ja yhteisöyhteistyö alueilla (Kanslia/TiVi), 2016

Kirjaston tilojen asukaskäytön periaatteet (Kir, 2016)

Fiksu Kalasatama (<http://fiksukalasatama.fi>)

Joustotilat (<http://fiksukalasatama.fi/joustotilat>)

Flextila (<http://flextila.com>)

Stadin Tilapankki (<http://digi.hel.fi/projektit/tilat-avoimiksi/stadin-tilapankki>)

Kanslian huonevarausjärjestelmä

Urbaanit yhteistilat (<http://bit.ly/urbanittyhtilat>)

Refill (<http://forumvirium.fi/refill-valiaikaisuudesta-uu tta-kaupunkia>)

LOPPURAPORTTI

Tiivistelmä työryhmän ehdotuksista:

1. Tilojen käyttö on maksutonta, jos kyseessä on pääasiassa helsinkiläisten avoimeen osallistumiseen perustuva järjestö- tai kansalaistoiminta. Toiminnalla on aina kasvatus-, koulutus-, nuoriso-, liikunta- tai kulttuuripoliittista merkitystä. Toiminnan tulee lisätä alueen osallistumismahdollisuuksia, yhteisöllisyyttä, viihtyisyyttä tai vetovoimaisuutta.
2. Maksullista käyttöä on toiminta, johon liittyy yritystoimintaa tai kilpailun vääristymisen mahdollisuus. Maksullisuuden piiriin lukeutuu myös toiminta, joka on suunnattu pääasiassa muille kuin helsinkiläisille. Uskonnollinen toiminta katsotaan maksulliseksi, mikäli samassa tilaisuudessa ei ole avoimeen kutsuun pohjautuen edustettuna useampia uskonnollisia vakaumuksia tai jos toiminnan päätarkoitus on uskonnon opettaminen. Samoin pääasiassa uskonnon harjoittamiseen liittyvä toiminta kuuluu maksullisen käytön piiriin. Muu kuin nuorison yhteiskunnalliseen aktiivisuuteen liittyvä poliittinen toiminta kuuluu maksullisen käytön piiriin, jollei kyseessä ole tilaisuus, johon on kutsuttu useampia poliittisia puolueita tai katsantokantoja. Taiteen perusopetuksen yksilöopetus kuuluu maksullisen toiminnan piiriin.
3. Tilojen käyttöä seuraa ohjausryhmä, jota johtaa kulttuurijohtaja ja joka toimii yhteistyössä osallisuusmallin johtoryhmän kanssa.
4. Tila- ja tapauskohtaista harkintaa tekevät toimialat ja viranhaltijat.
5. Tilojen varaaminen keskitetään varaamo-palveluun, jonka kehittämistyötä lisäresursoidaan erityisesti vuonna 2018.
6. Palvelu kehittyy ja täydentyy jatkuvasti. Tärkeää on siirtyä pilotoinnista pysyvään toimintaan.
7. Tavoitteen ja palvelun viestintää tulee kehittää sekä kaupunki- että toimialatasoilla.
8. Asukaskäyttöä mahdollistavien ratkaisujen selvittäminen tulee liittää osaksi uudis- ja korjausrakennushankkeiden normaalia suunnittelua.
9. Talousarvion investointiosaan tulee tehdä vuokravaikutukseton koontihanke, jolla tuotetaan tilojen asukaskäyttöä mahdollistavia teknisiä ratkaisuja.
10. Lisääntynyt käyttö aiheuttaa kustannuksia, jotka toimialojen tulee sisäisesti korvata.
11. Käytön periaatteiden noudattaminen koko Helsingin tasolla jopa konsernitoimijat mukaan lukien on tavoiteltavaa.
12. Kolmannen sektorin ja kaupallisten toimijoiden tulee olla mahdollista liittää tilojaan palveluun, mikäli heillä on käytössään samat käytön periaatteet.

LOPPURAPORTTI

Liitteet:

Vuosikello

Helsinki

1

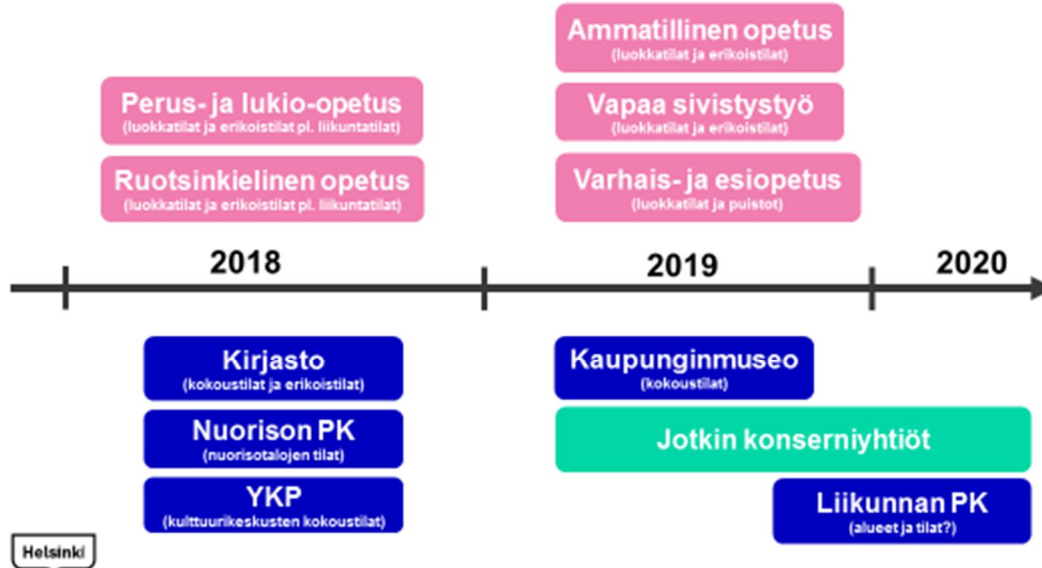
Ohjausryhmä

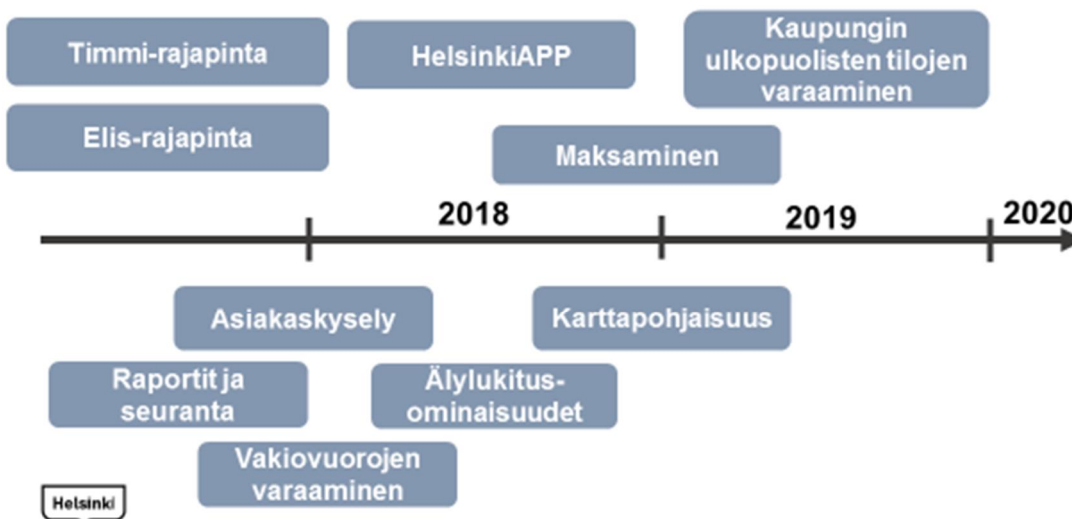
Helsinki

2

Aikajanaahamotelma (palvelut)

Aikajanaahamotelma (järjestelmä)

Aikajanaahamotelma (tilat)

